

Environmentální daně a poplatky v ČR: ekologická fiskální reforma a ozelenění rozpočtu

Milan ŠČASNÝ – Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy; PhD student IES FSV UK Praha
(milan.scasny@czp.cuni.cz)

Príspevok analyzuje daně, poplatky a úhrady, které jsou uvalovány na zboží nebo služby, jejichž výroba nebo spotřeba má negativní vliv na životní prostředí. Objektem analýzy jsou tak i tituly, které byly v minulosti zavedeny z důvodů čistě fiskálních.

V první části příspěvek diskutuje teoretické a praktické výhody a obtíže zavádění environmentálních daní a ekologické daňové reformy (EDR). Teoretická výhoda zavedení environmentálních daní spočívá v jejich statické a dynamické účinnosti (OECD, 2001). V případě, že jsou zavedeny v rámci EDR, nemusí dojít k negativním dopadům na hospodářský růst, zaměstnanost a inflaci (Bosquet, 2000) a nemusejí snižovat původní daňovou distorzi. Spojitost mezi výnosy (fiskální cíl) a environmentální účinností může být zeslabena z několika důvodů. Nejvýznamnější je destrukce vlastního základu. Zkušenosti však ukazují (Barde, 2000), že cenová elasticita energií je v krátkém a středním horizontu relativně nízká. Příspěvek dále diskutuje opatření ke snížení regresivního dopadu daní na obyvatelstvo a vlivu zavedené EDR na konkurenceschopnost, zejména má energeticky náročný průmysl. Diskutovány budou také možnosti užití dodatečného výnosu environmentálních daní na snížení distorzí spojených s neefektivní environmentální regulací a na povzbuzení zaměstnanosti (tzv. *double dividend*).

V druhé části jsou analyzovány výnosy environmentálních daní jak v zemích OECD, tak v ČR. V zemích OECD tvoří tyto výnosy v průměru zhruba 2,0–2,5 % HDP, 7 % celkových daňových příjmů a představují v průměru 500 USD na obyvatele. V současnosti největší část výnosů environmentálních daní tvoří výnosy z daně z pořízení/uzívání motorových vozidel a ze spotřeby paliv. Nejvíce účelově vázaných daňových výnosů je v současnosti v sektoru dopravy. To platí i pro ČR. Výnos environmentálních daní se v průběhu 90. let v České republice stabilně pohyboval na úrovni kolem 7,5 % celkových příjmů veřejného sektoru. Vyjádřeno podílem na HDP představovaly v průměru 3,1 % HDP. Podíl výnosu environmentálních daní a poplatků uvalených na sektor dopravy se postupně zvýšil z cca 80 % na 92 %. Podíl výnosu z daní a poplatků z užití životního prostředí postupně klesl z 13,6 % na 5 %. Předkládaná práce analyzuje výnos environmentálních daní z hlediska jejich příjemce (státní rozpočet, územní rozpočty a parafiskální fondy) s cílem zhodnotit možnosti zavedení nových daní nebo zvýšení sazeb dosavadních titulů z důvodu zavedení EDR v ČR. Analýza dat pokrývá období 1993–2002.

V třetí části příspěvku je předložen návrh efektivní ekologické daňové reformy v ČR. Stimulační funkce daní je významnější zejména u typických ekologických daní nebo u energetických daní v delším období. Pro účely EDR se jeví jako nejvýhodnější tituly pro získání dodatečného daňového příjmu spotřeba energetických výrobků a tituly uvalené na sektor dopravy. Proto budou srovnány sazby energetických daní aplikovaných v ČR se sazbami platnými, jakož i navrhovanými v EU. Poslední vývoj v EU v oblasti návrhu zdanění energetických výrobků bude zhodnocen z hlediska dalšího vývoje ve zdanění v ČR.

LITERATURA

- BARDE, J. P. (2000): *Implementing Environmental Taxes in OECD Countries*. Paper prepared for the OECD-UN-ECE workshop „Enhancing the Environment by Reforming Energy Prices“. Průhonice, 14–16 June 2000.
- BOSQUET, B. (2000): Environmental tax reform: does it work? A survey of the empirical evidence. *Ecol. Economics*, vol. 34, 2000, pp. 19–32.
- EUROSTAT (2001): *Environmental Taxes – A statistical guide*. Luxembourg, European Commission, 2001.
- KAM, F. de (2002): *Discussion Paper for Conference on Environmental Fiscal Reform*. OECD and The Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety. Berlin, 27 June 2002.
- Ministerstvo financí ČR a Ministerstvo životního prostředí ČR (2000): *Návrh ekologizace daňové soustavy v České republice*. Podklad pro jednání vlády ČR a RASES.
- OECD (1999): *Environmental Taxes: recent developments in China and OECD Countries*. Paris, 1999.
- OECD (2001): *Environmentally Related Taxes in OECD Countries: Issues and Strategies*. Paris, 2001.
- STIGLITZ, J. E (1988): *Economics of the Public Sector*. W.W Norton & Comp., New York, 1988.
- SZOMOLÁNYIOVÁ, J. (2002): Teoretická analýza přínosů environmentálních daní. *Finance a úvěr*, roč. 52, 2002, č. 6, ss. 371–379.
- ŠČASNÝ, M. (2002): *Environmentally related taxes, charges and fees in the Czech Republic. Simulation of EEB campaign goal (10% tax shift) for the Czech Republic*. Working paper prepared for the EEB WG on EFR in Europe. EEB EFR Workshop, Brussels, January, 25–26 2002.

SUMMARY

JEL Classification: E62, H23, H61

Keywords: ecologic tax reform – environmental fiscal reform – ecological taxes – political economy

Environmentally Related Levies in the Czech Republic: Ecological Fiscal Reform and Greening the Budget

Milan ŠČASNÝ – Charles University Environment Center; PhD student at the Institute of Economic Studies, Faculty of Social Science, Charles University, Prague
(milan.scasny@czp.cuni.cz)

This paper provides an overview of environmentally related taxes levied in the Czech Republic between 1993–2002 and of the theoretical and practical difficulties that accompanied their introduction in the public finance system and via ecological tax reform (ETR). Ecological effectiveness, distributive and competitiveness effects, double dividends and revenue issues of the tax reform are discussed. So far, the majority of the environmental-tax revenues have come from the transport sector and the state budget and public funds were the recipients of about 98% of such revenue. The implementation of „green“ levies and/or the increase of their present rates via ETR could yield a more justified and efficient tax system, the author contends. The author's own proposal for ETR in the Czech Republic is presented in the conclusion.